

Das Latweeschu lauschu draugs.

1836. 10. Dezbr.

50ta lappa.

Jauna sanna.

No Ehr gemes, Widsemmê. (22. Nowbr.) Lihds schim tik behdigas sanna ween schinnis lappâs no Ehr gemes bija lassamas; scho reissi preezigu sanna lassitajam neffihš! — Winna mandagâ (16. Nowbr.) mahžitais eeswehtija jaunu fko hla s-nammu, to pirmu muhsu draudšê, kur zauru seemu lihds pascheem Jurgeem 12 behrnus no Ehr gemes walsts ismahžihš Deewa wahr dôs, meldiau dseeda-schanâ, rakstischanâ un rehkinaschanâ. Zeenigs Ehr gemes muishas leelskungs von Freymann ar labprahribu par sawu paschu nau du wissu bija lizzis sagahdaht, kas preeksch fko hla s waijadseja. Wezzu ehrbergi pahrtaisija par fko hla s-nammu; krahsns, grihdi, durwis, lohgi — wiss bija jataisa par jaunu un tadeht agrafi ne warreja eesahkt fko hlu turreht. Jaunu fko hlsmeisteru dabbujam no Wezz-Peebalgas mahžitaja laudim, kam wahrds Jahnis Kalleis un itt labba leeziba no sawa mahžitaja. Fko hlsmeistera lohni un pahrtischanu pats leelskungs sagahda un walstei tik malka ween japeewedd. Tâ nu paldees Deewinam mums jauns nams irr ustaisihts, kur ar Deewa swehta Garra paligu tahdu sehflu warr isseht us to garru, kas muhschigus augtus eenefs. Fko hla laikam schehligais Deews ar saweem wissfehzigem wahrdeem noschliir gaisnu no tumfibas un us to essam preezigi, ka arr' muhsu fko hla palihdsehs tumfibu aisdsiht, kad tik mehš ne peekuhstam labbu strahdadami un luhgdami, jo to sinned, ka bes Deewa paliga paschi kweeschi niknas sahles ween isdohd! — Par deewabihjigeem, prahtigeem un gudreem wihreem sawus behrnus dohmajam ismahžiht, kas geldigi buhtu ifkurâ weeta, woi nu winnus eezelt par paggasta wezzakeem un preekschneekeem, woi par fko hlsmeisterem un fkrishwereem, woi par mahjas saimineekeem, kas Deewam patihkami, waldineekeem, leelam kungam un walstei derrigi un ustizzami wihri, kas basnižâ un mahjâ schehligam Radditajam sawas dseesmu proht dseedaht ar skannigu balsi, kas pasihst to meera zektu, kas staigajams eeksch swehtas tizzibas un to zitteem proht rahdiht. — Par tahdeem kundsiineem ne gribbam wiss sawus behrnus ismahžamus, kas semneeka buhschanu, semmes kohp-schanu turr par kaunu un dsennahs us lepnigu dschwoschanu un weltigu gohdu. No ta lai Deews farga! — To mantu, ko kohdi un ruhfa ne samaita, un pehz kurras sagli ne rohkt, muhsu fko hla lai eenefs fko hla s behrneem! — Schehl bija, ka sawam zeenigam leelam kungam, kas kâ labs tehws par muhsu behrneem irr gahdajis, eeswehtischanas deenâ ne warrejam pateikt; — winsch sohlijahs gan atbraukt no Walkas, kur taggad dschwo, bet newesselibas pehz winnam bija japaleek mahjâ. Schehligais

Deews lai wiinnu usturr pee mihtlas wesselibas, ka preeku warr dabbuht redseht no muhsu behrneem, fuxxu dwehseles winsch dahrgakas irr turrejis us to pasfaules mantu, fo Deews wiinnam dewis. — 161 —

E a m a n t a.

Pirmais wakkars.

Skohlmeisters. Klau, Brenz, man ihsti miht, ka tewi useemu. Man ar tewi ja runna par kahdu it apdohmigu leetu, kas tewi par it laimigu ziltweku warr darriht. Bet weena leeta man papreekschu ja sinna.

Brenz. Kahda tad, skohlas-kungs?

Sk. Woi mutti warri turreht, Brenz?

Dr. Warru, ja waijaga. Buhfchu mehms, tapat ka schi sawa schkippele.

Sk. Labbi gan; bet us ilgu laifu? Pilnu wesselu gaddu tewim mutti buhs turreht, un ne fo ne runnaht par to, fo tewim fazzischi; tad tewi par baggatu wihru darrischi.

Dr. Lihds pat nahwei, skohlas-kungs! lai Deews manni —

Sk. Ne swehre, Brenz; zittabi tewim ne tizzeschu. Kas swehre, tas arri mello.

Dr. Nu pateefi! buhfchu kluff!

Sk. Teescham! dauds, dauds, fo warri dabbuht; leela manta, fo warri fanemt, Brenz!

Dr. Woi manta? — Esmu leelos parrabds! Ea buhtu labba, branga leeta! Bet —

Sk. Es sinnu par mantu kahdu, fo schodeen pah gaddu warrehs fanemt.

Dr. Bet, skohlas-kungs, juhs man tik tapat gan apfmeijeet. Ne nemmeet par launu!

Sk. Kahdas dohmas tewim nah prahta?

Dr. Redseet — bet ne nemmeet par launu — juhs zittahrt arweenu fakkat, ka felta-taisichana, mantu fanemschana un zittas tahdas leetas irr wiltiba un neeki ween, un ka tas, kas —

Sk. Labbi, Brenz! arri schim brihscham wehl to paschu faku. Daudsreis ta irr tihra wiltiba ween, un zits ne kas; bet schi wiss buhs ar gohdu! Muhs abbus, tewi un manni ne peewils. Kahds ihsti swehtais wihrs, fo it labbi pasihstu, kas manni ne kad naw wehl peewihls, un man tuhstohsch reis palihdsejis, tas arri tewim gribb palihdseht. Un winsch par to ne fo ne pagehre, ne us preekschu, nedf pehz; tik pateifschanu gribb no labbas firds. Tur naw ne kahdas isdohschanas, bet eenahschanas ween.

Dr. Wehl weena leetina, skohlas-kungs mihtais! — par launu ne nemmeet! — kam juhs to mantu ne paturrat paschi?

Sk. Man wiinnas ne waijag. Tas swehts wihrs mannim kluffinam jau palihdsejis, un arri jo prohjam palihdsehs. Winsch man arri ar scho mantu it us tewi irr aisrahdijs.

Dr. Nu tad, eeksch Deewa wahrda! — Uk! tas it ka no debbesim friht! — Man lohti waijaga!

Sk. Bet, Brenz! — Nu pat man kas prahta schaujajs? — Tak gan ne buhs ne kas!

Dr. Wai Deewin! kam tad ne buhs?

Sk. Sikti gan! — Bet tu ne warri isdarriht to, kas ja darra. Eij tik, Brenzihst mihtais! Man tik irr schchl, ka tewim to esmu fazzijis, un ka tu welti essi preezajees! Bet luhdsams, turr' mutti! ar tewim tak ne kas ne buhs.

Dr. Wai Deewin, skohlas-kungs! Es jo wissu darrischi, un paschi jo fakkat, ka tas swehts wihrs juhs pee man suhtijis.

Sk. Suhtijis gan. — Winsch waijaja ta: woi Brenz irr gohdigs zilwefs? — Sazjia: irr! — Woi deewabihjigs? — Jrr. — Woi schlihsis un kaunigs? — Jrr. — Woi labs strahdneeks? — Jrr. — Un tad tas swehts wihrs ta fazzija: nu tad eij pee Brenza, lai darra, fo tewim fazzischi; — tad to mantu fanems.

Dr. Nu labbi! tad jo wiss, kas waijaga.

Sk. Bet tu to ne spehji darriht, fo tas swehts wihrs wehleja. Teescham ne spehji! — Eij tikkai; lai Deews tewi eepreezina!

Br. Tu mans Deews un Lchws! Es jo wissu gribbu darricht, fo zilweks tik spehji!

Sk. Woi zilweks? — Uk, Brenz! dauds, dauds zilweku to darra; bet tu ween ne spehji. — Ne buhs ne kas! —

Br. Nu lai mas, tad jel fakkait, kas tas irr, fo man buhs darricht. Tak warr buht, ka spehschu! — Rudeen! spehschu! — Kungs mihtais! Woi tad dohmajeet, ka sawu laimi tik aplam pats nomettischi, ar tihschu prahtu saudedams? woi dohmajeet, ka arri ne gribbeschu fo zeest, ja wajaga, kad tikkai warru glahbtees no tahs nelaimes, fur nu esmu? — Wissu darrischi, wissu, kas darrams!

Sk. Nu tad klaufi! Ja tu to mantu gribbi sanemt, tad tewim ikdeenas tuhlin, kad rihds effi peezeblees, galwu, fruchtis un rohtas it labbi ar aukstu uhdeni buhs nomas; geht; un tapat atkal ja darra, pirms wakkarods eesi gulleht. Daudstrei par deenu tewim buhs Deewu luhgt it no wissas firds, un tewim tuhlin pehz brohkafta, un pehz maltites bes kaweschanas ja eet pee darba. Ikswehdeenas un swehtkos tewim ja eet basniza, un ikwakkaru, kad jau pakrehsla fahf mestees, ja nahf pee man, atbildeschannu doht par to, fo tai deena effi darrijis; tapat tewim arri tas ja lasa un ja raksta, fo tewim us katra swehdeenu usdohschu.

Br. Nu, ta teescham naw leela manta; tas jo naw ne kas! Deewu luhgt, strahdaht un basniza eet, to jau esmu eeraddis; un par tahm zittahm leetahm wehl; tahs weeglas ween padarriht. — Nu! kad wairaf naw ne kas; — tad ta manta jau manna.

Sk. Ne buhs! ne dabbusi! — Wehl kas irr; un to tu ne spehfi darriht!

Br. Nu! dohdeet tik schurpu.

Sk. Tewim wissu zauru gabdu us sawu lihfi ne dusmigu wahrdinu buhs fazzihf. Ro falku: wahrdinu? Tewim naw brihtw, winnu dusmigi ween usskattihf. — Redsi, wissi wihtri to darritu, jo tawa seewa pahf wissahm zittahm irr labba un gohdiga; bet tu to ne spehji; daschubriht tu jo winnu kulli!

Br. Uk! tawu negantu ahtru prahtu! — Bet teescham to gribbu darricht, un ar sawu lihfi ar gohdu dschwohf. — Uk! kaut es tik — Kungs Jesu! palihdsi man!

Sk. Nu, Brenz? Bet pats jau esmu fazzijis, ka ar to ne kas ne buhs.

Br. Par to gan gribbu stahweht, ka wianna ne mas ne fultschu; bet — Deewin, Lchti! weens wahrds, weens pats wahrdisch! zit lehti tas zilwekam isspruhf no muttes!

Sk. Nu! te drufzin wehl warr palihdseht. Pirmâ mehnesi tewim wehl trihs dusmigus wahrds peedohs, bet tik ar to sinnu, ka tohs no wissas firds noluhdsf, un ka patti lihse arri peedoht; ohtra mehnesi diwi tahds wahrds warr peedoht, un tres schâ weenu paschu; bet pehzak ne puss-wahrdin uairs. — Tomehr no sitteneem farzees! Weens pats sittens ween; un wiss buhs pagallam!

Br. Nu paldees Deewam! Ro ta pirma laika man wissuwairaf bija bail, ka kas warretu paspruft.

Sk. Bet fargees ween, ka dauds ne paspruhf!

Br. Uk! es jo ne esmu masais behrns! Ta bailliba, ka manta man warretu sust, manni sawaldihhs deena un nakti. — Teescham man buhs!

Sk. Woi dohma? — Gruhtaka leeta wehl! —

Br. Nu?

Sk. Tu tak ne spehfi sawalditees! — Redf, tu effi dschreis, un gan drihs ikwak-karbs peedseeres; un pirmu reisi, kad buhfi eereibees, tad manta suhd us muhschigeem laikeem.

Br. Kaut jel sawu muhschu brandwihnu ne buhtu redsejis, nedf baudijis! No brandwihna arri jau wissa manna nelaima zehlfuses! Bet gluschi no ta jau ne warru atstahf.

Sk. Redsi! to jau fazziju! Ne buhs ne kas! — Tu no brandwihna gluschi ne warri atstahf. Ta tu nu dserfi tik weenu paschu glahsiti, un tad atkal weenu, un tad tik weenu paschu wehl, un tad pehdigu, un tad wissu-pehdigu, un gallâ galwa buhs pilna, un tu ta us weenreis buhfi pahrdsehris to leelu brangu mantu, kas tewi buhtu darrijis par laimigu zilweku us wissu muhschu!

Br. Nu! es wairs ne dferfchu brandwihnu, ne bandifchu, ne eeraubfifchu! Es wiffas puddeles un glahfes gabbalu gabbalds fadaufifchu!

St. Redfi! to jau daudfreif effi fazzijis; un ne bija ne kas! Un ar to fadaufifchanu arri naw ne kas. — Tu deemschehl ta effi eeraddees, brandwihnu dferf, fa ja bihstahs, fa flims palikfi, us weenreif no ta glufchi atfahdams. Nu tad bruhke wehl, bet mehreni un ar prahtu. Weena glahfe rihtds, un ohtra waffardds buhs deefgan. — Det ne buhs ne kas; ta ne spehfi fawalditees! — Ta branga baggata manta! — fahde gan par to!

Br. Buhs, ffohlas-kungs mihtais! Rudeen! waijag buht! — Deews par man apfchelofoees! — Us brandwihna fklappes durwim fruftra-fihmi uswillfchu; tad to ne atfalfifchu, mantu peeminedams. — Lihfei es eedohfchu pagrabba atflehgu, fur brandswihna enfurs fahw; un es us winnu fazzifchu ta: woidfi, feewin, itreisef, kad es fazzifchu: neff fnapfi; tad atbildi tu ween ta: ne dohfchu, felta-wihrin! Pee ta wahrda tad to felta-mantu peeminnoht ne dferfchu; un —. Ak! ffohlas-kungs mihtais! nu patt manna firdi zekahs dohmas, fo teefcham Deews dewis! Ramehr wehl ne biju dfehris, tad fawai lihfei ne dufmigu wahrdinu wehl ne fazziju. Te nu, redfeet, weena leeta pazlihds pee ohtras. — Ak! man jo ne kas naw ja fakka! Det, kungs mihtais, woi fawai Lihfitei tik dauds ne drihtfu fazzihf, par brandwihnu ween — lai ta man arri palihds?

St. Tewim ne kas naw brihw fazzihf, fa ween ta: es ar tewi par to effoht runsnajis, un tu nu brandwihnu wairs ne grihboht bruhkeht. Luhds winnu arri, lai ta ireif, kad tu laufa isei, us tewim fakka: felta-wihrin, frohgâ tik ne eij! Tapat lai winna arri darra, kad tewim dufmas nahf. — Pats arri ar Lihfi runnafchu. — Det fa tu tik ween effi pafahwias!

Br. Buhschu! teefcham buhschu! — Ak! kahds leels paligs fchi manta man buhtu!

St. Teefcham tewi darritu laimigu pahf wiffeem!

Br. Nu! es luhgfschu Deewu; es deena un nakri apdohmafchohs; es — ak, ffohlas-kungs fchehligais, juhs taf arri man palihdseseet, kad ne ees ta, fa waijaga?

St. Ideenas tu nahffi pee man, fa jau efmu fazzijis; un tad apdohmafim par to. Es tewim gohdigi palihdseschu. Nu tik eij mahias, un Lihfi atfuhfi. Det pagrabbas atflehgu tik tuhlin tai eedohdi, jo nu pat, kad no man aiseefi, muhsu derriba jau fahfahs. Peeluhfo tad labbi; kad pahrfahpfi, tad muhsu derriba pagalam us muhfhigahm deenahm! Effi nomohda, un luhdsi Deewu, fa tu fahrdinafchanâ ne eekrihti!

Br. Teefcham! buhschu nomohda; luhgfschu fchehligu Deewu! — Wifch lai mannim palihds! — Gullajt weffeli, ffohlas-kungs mihtais!

St. Pats arri!

E***n.

Was mihtlas usmiana: Swaigsnes.

S l u d d i n a f c h a n a.

Ta defnita no muhsu grahmatizahm ar to wirkrakftu: "Deewa wahrdu mihsotajeem" nahfoschâ neddelâ preekfch wiffeem muhsu lassitafeem jau buhs gattawa. — Mihteem Latweefcheem fenn bija fchehl, fa winnu brahleem, furweem gaddijahs, farra deenestu usnemt un fwechâs mallâs dshwoht, daschreis ne kahda lappina ne bija rohfa, fas winnus buhtu atgahdinajufe winnu fwehtas tizzibas; ir brihsham jauna testamente zitteem bija ia-pamett tadehl, fa ruhmes truhfe tarbâ. Tapeh; wiffi gan lihds ar mums preejasees, fa wehl schai laika, furâ nekrufchus nemm, isdewahs, fawâs grahmatinâs list to no zitta mahzitaja farakftitu fwehtas luhgfschanas grahmatu preekfch faldateem no Lutera tizzibas; jo te atrohdahs: 1.) fwehtas apdohmas pahf faldatu dshwibas fahrte, 2.) fwehtas luhgfschanas us fwehtdeenahm un augsteem fwehtkeem un 3.) fwehtas luhgfschanas faldatu ihpachâs buhschanâs. — Scho no muhsu grahmatizahm arri warr dabbuht pierft ar fawadu papihra wahfu par 10 kap. fubr. n.

Brihw drihkeht. No juhrmallas-gubbernementu augtas waldfchanaas puffed:

Dr. E. E. Napierfky.